

# Behovet av apologetik och katekesens renässans

I *Dagen* 3.9 2018 fanns en artikel om forskaren Fredrik Wenell, lektor vid Örebro teologiska högskola och hans forskning.<sup>1</sup> Han har studerat vad som präglar frikyrkans unga och sett ett tydligt mönster: Känslornas vikt och betydelse för unga kristnas tro har ökat på bekostnad av bibelkunskapen.

Jag funderar på vilken relevans den iakttagelsen kan ha för ett lågkyrkligt sammanhang. När jag själv gick och läste var det en självklarhet att lära sig förklaringarna till de tre trosartiklarna – till och med utantill. Jag vet inte om det förekommer någonstans längre, men sådan katekeskunskap är i vart fall inte något man kan räkna med såsom allmänt bekant. Klart är att det i konfirmationsundervisningen var en tydlig betoning på inlärnin och kunskap i den kristna tron – inte fokus på känslornas vikt för tron.

I en tid när sekulariseringens idéer sköljer över oss som en flodvåg, med en kraft som närmar sig tsunamins, är det kanske inte förvånande att ropen på kunskap och trons tankemässiga försvar dränks i det öronbedövande gudlösa dånet. Men det finns trots allt sådana röster – apologetikens försvarare och företrädare.

Det finns de som slår ett slag för naturlig teologi – kunskap om Gud enbart med hjälp av förnuftet (utan Bibeln). Men för en lutheran eller reformatoriskt kristen finns med

fog en viss skepsis till kunskap om Gud utan Guds egen självuppenbarelse i Skriften. I slutändan finns ingen annan auktoritet än Bibeln, *sola Scriptura*. Reformatorerna var också överens om att syndafördärvet var totalt och innefattade även förnuftet, dvs att det står sig slätt utan Ordet. Syndaren flyr från Gud och hans Ord, och börjar tänka och tala lögn eftersom han inte vill erkänna sin synd. Vi låter Luther utveckla detta i sin betraktelse sist i detta nummer.

Men hur ställer vi oss då till kunskap om vind och vatten, blommor och bin, atomer och molekyler, cyklar och bilar, datorer och telefoner? Vilka blir konsekvenserna för synen på naturvetenskapen? Dessa ting lär vi oss mer om direkt från naturen än från Skriften.

Svaret är att Skriftens ramverk eller världsbild måste utgöra golvet eller grunden för vårt kunskapsbygge. Det är den nödvändiga utgångspunkten för *all* kunskap. När människan med början i upplysningen tog sin utgångspunkt i det egna förnuftet i stället, brakade det hela till slut ihop fullständigt, så att man i dag inte alls med visshet kan säga vad vi kan veta. Sanningen har blivit endast subjektiv och beroende av vilket eller vems perspektiv som anlägges. Mer om postmodernism och modernism i Anders Eks artikel i detta nr, s. 26.

Ett återvändande till Skriften och dess undervisning från Gud är därför nödvändigt. Med en sådan utgångspunkt finns andra förutsättningar att stå pall mitt i den gudsförnekande forsande flodens vatten.

Det märkliga är att lutherska apologeter är så sällsynta. Inom den reformerta traditionen har apologetiken en annan och viktigare plats. Varför är det så – och vad kan vi lära av det?

Utgångspunkten är trots allt densamma, *sola Scriptura*. Även lärorna om den allmänna uppenbarelsen, rättfärdiggörelse genom tron allena och endast på grund av Kristi fullbordade verk är också till förväxling lika. Därför framstår det för mig som underligt att skillnaden vad gäller apologetiken är så påtaglig. Är förklaringen en inneboende svaghet i lutherdomen, som vi inte är varse? Jag är inte övertygad om det.

I vilket fall som helst bör det stå klart för envar att apologetiken måste vara ett utflöde av den teologi som bekänns och förkunnas. Det är med andra ord ur trosläran som det tankemässiga försvaret av den kristna tron måste hämtas, till exempel ur en katekes. Alla de olika större historiska kyrkorna har katekeser och antagna bekännelsedokument. Sådana måste komma till användning i det apologetiska arbetet.

Det är också nödvändigt att vara vaksam och inse att en apologetisk undervisning baserad på någon annan än den egna trosläran inte kan förväntas fungera utan "skorr" eller inre motsättningar. Det går inte att smärtfritt integrera romersk-katolsk apologetik med luthersk teologi. Inte heller kan apologetik baserad på reformert teologi utan gnissel tillämpas i pingstkyrkliga sammanhang. Å andra sidan finns ett betydande

område av gemensam mark som också bör identifieras.

En lutherans skepsis till naturlig teologi kommer till uttryck i exempelvis förklaringen till tredje trosartikeln: "Jag tror att jag inte av mitt eget förnuft eller kraft kan tro på Jesus Kristus, min Herre, eller komma till honom, utan den helige Ande har kallat mig genom evangelium, upplyst mig med sina gåvor, ..." Den helige Ande utför sitt verk primärt genom Ordet. Således är vi helt beroende av Skriften för att få kunskap om Guds frälsning – liksom för att få del av den genom tron.

Någon invänder att detta gäller endast för tron, för det andliga, för den religiösa delen av vårt liv. Vår kunskap delas i så fall upp i två skilda fält, ett andligt, där Skriften råder suveränt, och ett där det undersökande förnuftet regerar (vetenskapen). Men är det en uppdelning som vi finner i Skriften själv? Äktenskapet, ekonomin, gruvdriften ska de inte stå under Guds och Skriftens auktoritet? Det vore svårt för en lutheran att förneka. Det räcker med att öppna katekesen på första huvudstycket om Tio Guds bud.

Den store romersk-katolske teologen och filosofen Thomas av Aquino talade om "natur och nåd". Han kunde börja med naturlig gudskunskap utan Skriften och komplettera med den särskilda uppenbarelsen i Skriften. Men i reformatorisk teologi vilar all "natur" (t.ex. vetenskap) på "nåd" (Skriftteologi). Guds ords undervisning underbygger all mänsklig kunskap. Nåden är alltid oundgänglig. Människan klarar sig inte på egen hand vare sig det gäller hennes frälsning, kunskap, moral eller mening. Utan Skriften är hon förlorad i alla avseenden. Hon är helt

beroende av Guds nåd – överallt, på alla sätt och i alla tider. Så helt förlorad är hon utan Gud och hans nåd.

Tsunamin syns inte ute till havs. Dess kraft märks först när vågen närmar sig land. Betongvallar måste byggas upp och stå klara innan dess. Om inte, kommer flodvågen att vräka in över land och lämna död, förstörelse och bråte efter sig. När det har skett är det för sent att bygga skydd för vågorna.

Så när ska lutheraner börja ägna sig åt trons försvar – bygga apologetikens skyddsvallar av motståndskraftigt material? Ska det ske innan det är för sent? Eller ska vi bara lämna det jobbet till katoliker och reformerta? Det låter inte som en bra strategi, tycker jag. Men ett sådant apologetiskt arbete måste utföras med full respekt för luthersk troslära och teologi. Då behöver sådan undervisning på nytt ges konfirmander, barn och ungdomar liksom oss vuxna.

Med muslimer delar kristna tron på en enda Gud och på en Guds lag som står över alla mänskliga lagar – en sorts naturlig teologi. Men Skriftens enhetliga undervisning går inte att förena med Koranens. Även i mötet med muslimer i vårt land och utom-

lands aktualiseras frågan om förhållandet mellan naturlig teologi och skriftteologi. I en ny e-tidskrift, som även ELM står bakom, har vi funnit och låtit översätta en artikel av Anker Birk Nielsen om hur ett onått folk kan nås av evangeliet (s. 4).

I detta nummer får vi en fördjupning i ett av den nyevangeliska väckelsens trosteman. Det är en betraktelse över Guds försyn och särskilda omsorg om sina älskade barn hos Lina Sandell. Efter en genomgång av fyrtio av hennes sånger på det temat ger Egil Sjaastad en överblick över vilken teologi i ämnet som sångerna ger uttryck för (s. 12). Det är en särskilt fascinerande, utmanande och uppbygglig läsning för den som är van att hantera sångskatten i *Lova Herren* – och kanske även för den som ännu inte är det.

Vi låter också ELM:s nye missionsledare delge sina synpunkter på manligt och kvinnligt med anledning av #MeToo-reaktionerna (s. 31) i ett extra omfattande nummer.

---

**Peter Henrysson**

redaktör

1. <https://www.dagen.se/livsstil/fredrik-wenell-00-talisterna-i-frikyrkan-ar-individualister-1.1196691>